

Tabula Rasa – a world of stories

Ordverkstad möter utställning – från idé till koncept

Helena von Schoultz

Examensarbete
Kulturproduentskap
2014

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Kulturproducent
Identifikationsnummer:	4765
Författare:	Helena von Schoultz
Arbetets namn:	Tabula Rasa – a world of stories Ordverkstad möter utställning – från idé till koncept
Handledare (Arcada):	Tomas Träskman
Uppdragsgivare:	
<p>Sammandrag:</p> <p>Arbetet behandlar idén om en interaktiv ordkonstnärlig utställning ”Tabula Rasa – a world of stories”. Målet för arbetet är att utveckla idén till ett fungerande koncept där idén om en ordverkstad kombineras med idén om en utställning. Aleksandr Szateks konceptutvecklingsmetoder ligger som grund för utvecklingsprocessens struktur, och genom litteraturstudier och möten med olika personer utvecklas konceptet. Idén går från tanken om en engångsutställning i ett galleri med olika miljöer där man kan sätta sig ner och skriva berättelser på papper som sedan läggs upp som del av ett större konstverk till ett koncept om en resande utställning med sju olika inspirationsverk som inspirerar publiken till berättande på olika sätt. Grundtanken kvarstår genom hela utvecklingsprocessen: att inspirera till berättande och ordkonst samt ge möjlighet att utforska den kreativa processen och hur den förenar oss som människor. Konceptet är inte färdigt vid arbetets slut, men utvecklingen av det fortsätter naturligt med en pilotutställning och vidareutveckling då det visat sig finnas en efterfrågan för konceptet.</p>	
Nyckelord:	Koncept, konceptutveckling, ordkonst, utställning, berättelser
Sidantal:	47
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	16.5.2014

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Arts and Cultural Management
Identification number:	4765
Author:	Helena von Schoultz
Title:	Tabula Rasa – a world of stories Ordverkstad möter utställning – från idé till koncept
Supervisor (Arcada):	Tomas Träskman
Commissioned by:	
<p>Abstract:</p> <p>This thesis is about the idea of an interactive literary arts exhibition named “Tabula Rasa – a world of stories”. The goal for the thesis is to develop this idea into a working concept where the idea of a literary arts workshop is combined with the idea of an interactive exhibition. The structure of the development process is taken from Aleksandr Szateks concept development methods, and through literature studies and meetings with people the concept develops. From the idea of a one off exhibition in a gallery with different inspiring atmospheres where people can sit down and write, the concept develops into a traveling exhibition with 7 different inspiration pieces that inspires the audience to explore both the world of storytelling and their own imagination. All stories told or written in the exhibition becomes a vital part of it. The main idea, to inspire people to explore storytelling and literary arts as well as give people a chance to engage in a creative process and see how it connects us all, is however present through out the whole development process. The concept is not ready at the end of this thesis, however, the development of it naturally continues with a pilot exhibition as it has become apparent there is a demand and interest for the concept.</p>	
Keywords:	Concept, concept development, literary arts, exhibition, storytelling
Number of pages:	47
Language:	Swedish
Date of acceptance:	16.5.2014

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Kulttuurituotanto
Tunnistenumero:	4765
Tekijä:	Helena von Schoultz
Työn nimi:	Tabula Rasa – a world of stories Ordverkstad möter utställning – från idé till koncept
Työn ohjaaja (Arcada):	Tomas Träskman
Toimeksiantaja:	
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Työ käsittelee interaktiivista ideaa sanataiteellisesta näyttelystä ”Tabula Rasa – a world of stories”. Työn tavoite on kehittää idea toimivaksi käsitteeksi jossa idea sanataidepajasta yhdistetään ideaan näyttelystä. Perustana kehitysprosessien rakenteelle ovat Aleksandr Szatekin käsitekehitysmetodit ja kirjallisuusopintojen sekä eri henkilöiden kohtaamisten kautta käsite kehittyy. Idea lähtee ajatuksesta kertaanäyttelystä galleriassa jossa eri ympäristöissä voi istuutua kirjoittamaan kertomuksia paperille. Näistä sen jälkeen tulee osa isompaa taideteosta ja tästä muodostuu käsite kiertävästä näyttelystä jossa on seitsemän eri inspiraatioteosta. Nämä teokset innostavat yleisöä kertomaan eri tavalla. Perusajatus säilyy läpi koko kehitysprosessin: inspiroida kertomaan ja innostaa sanataiteeseen sekä antaa mahdollisuus tutkia luovaa prosessia ja miten se yhdistää meitä ihmisinä. Käsite ei ole valmis työn lopussa vaan sen luonnollinen kehitys jatkuu koenäyttelyn sekä jatkokehityksen kautta kun käsitteelle löytyy kysyntää.</p>	
Avainsanat:	Käsite, kehittäminen, sanataide, näyttely, tarina, kertomus
Sivumäärä:	47
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	16.5.2014

INNEHÅLL / CONTENTS

1 Inledning.....	8
1.1 Mål och syfte	9
1.2 Metod, material och disposition	9
1.3 Begreppsdefinitioner	10
2 Bakgrund och teori	11
2.1 Ordkonst.....	11
2.2 Ordverkstad.....	12
2.3 Vad ger ordkonst?	13
2.4 Konstteori och -rörelser	14
<i>Konströrelser</i>	14
2.5 Konceptutveckling	17
<i>Möjlighetsfasen</i>	18
<i>Förstudiefasen</i>	19
<i>Projektstart</i>	19
<i>Utvecklingsfasen</i>	19
<i>Innehållet i konceptet</i>	20
2.6 Kulturproducentens roll	21
3 Tabula Rasa – från idé till koncept	22
3.1 Möjlighetsfas – en idé blir till	22
<i>Idén växer</i>	23
3.2 Förstudiefas – ” En god idé är den största fienden till en ännu bättre idé”	24
3.3 Resultat av förstudiefasen	25
3.4 Projektstart och Utvecklingsfas.....	26
<i>Val av personer</i>	26
3.5 Feedback	27
<i>Egna tankar</i>	29
4 Konceptet ”Tabula Rasa – a world of stories”	30
4.1 Vilka förmågor och/eller resurser behövs för att kunna förverkliga konceptet?	30
4.2 Vem kan ha intresse av detta?	30
4.3 Hur skall jag utforma erbjudandet?	31
4.4 Varför skall kunden delta i/besöka utställningen?	36
4.5 Vilka mål vill jag uppnå med konceptet?	37
4.6 Hur organiserar jag mig för att nå mina mål?	37
5 Konceptets framtid	38

5.1	Olohuonenäyttely	38
5.2	Bothnia Biennale	39
6	Sammanfattande Analys och Reflektion	40
6.1	Arbetet och konceptutveckling	40
6.2	Hur konceptet utvecklats.....	40
	<i>Tidsperspektiv och den svåraste delen</i>	<i>41</i>
6.3	Min egen arbetsprocess.....	42
	<i>Motgångar, framsteg, lärdomar</i>	<i>43</i>
7	Avslutning	44
	Källor / References	45
	Bilagor / Appendices	48

FÖRORD / FOREWORD

*Kun olit aikonut aloittaa
jotakin uutta ja ihanaa.
Kuulit ehkä, kun korvissa soi
ääniä tuolta ja täältä:*

*”Et sinä osaa!” ”Et sinä voi!”
”Et edes uskalla uskaltaa!”*

*Vaan älä usko! Tietäsi kulje.
Kaikilta luuloilta korvasi sulje.*

*Elleivät voimasi perille yllä,
Matkallakin on mukavaa kyllä.*

*Iloisena saatat sanoa nyt:
”Olenhan ainakin yrittänyt!”*

(Kaisa Kantola: Kokkaviisas laiva, 1987)

Med de här orden, som även inspirerade grundarna av den första ordkonstskolan i Finland, påbörjar jag här en resa mot ett mål. Om jag når målet vet jag ej, men som dikten säger så är resan dit lika viktig och rolig. Den som inte vågar satsa kommer heller aldrig att vinna.

Jag vill dedicera mitt arbete till alla kreativa och fantasifulla själar här i världen som dag efter dag förgyller både sin egen och andras tillvaro. Vad vore människan utan fantasi och berättelser om inte blott ett vitt ark utan mening.

Tabula Rasa

1 INLEDNING

En värld där det inte finns rätt eller fel, där allt är möjligt. Idén tilltalade mig när jag för drygt två år sedan kom i kontakt med ordkonst. Det ena ledde till det andra, och min sista långa praktik på utbildningsprogrammet för kulturproducentskap gjorde jag som ledande ordkonstledare för Sydkustens ordkonstskola som drivs av Sydkustens Landskapsförbund.

Ordkonst, som är berättelserna och ordens konst, fascinerar mig tack vare dess oändliga möjligheter. Vi har alla massor av berättelser inom oss, och med hjälp av vår fantasi och kreativitet kan vi ta fram dem och forma dem på olika sätt. Man skulle kunna säga att orden och språket är våra verktyg och vår fantasi och kreativitet är vår oändliga verkstad.

Under mitt arbete som ledande ordkonstledare fick jag en djup insikt i ordkonstens värld. Jag delade ordkonstens magi med hundratals barn och fick själv utlopp för min fantasi och kreativitet dagligen. Men jag ville dela den med flera. Jag ville ge möjlighet för massor av olika människor i alla åldrar att delta i något ordkonstnärligt och tillsammans bygga upp något gemensamt. Min idé Tabula Rasa föddes – ett möte mellan en ordverkstad och en interaktiv utställning.

Detta arbete är ett försök att utveckla ett fungerande koncept ur min idé. Arbetets relevans finns i konceptualiseringen av en konstidé. Jag ser konceptualiseringsprocessen som en del av en process där man ser ifall idén är hållbar och möjlig att förverkliga. Visar sig konceptet hållbart och möjligt kommer arbetet att kunna ligga som grund för en projektplan.

Att utveckla ett nytt koncept handlar alltid i någon mån om innovation. Det innovativa i mitt koncept är att jag kombinerar idén om en ordverkstad med idén om ett gemensamt konstverk och en interaktiv konstutställning. Jag är i skrivande stund inte medveten om att någon skulle ha gjort detta tidigare.

1.1 Mål och syfte

Målet med mitt arbete är att konkretisera min idé om en interaktiv ordkonstnärlig utställning och på så sätt nå ut med ordkonst till flera personer. Jag vill skapa ett fungerande koncept som kombinerar idén om en ordverkstad med idén om en konstutställning. Min motivation och vilja grundar sig på en tro på att människan behöver få utlopp för sin fantasi och kreativitet dagligen, och att hen behöver få uttrycka sig själv, bli sedd och känna gemenskap. Varje människa är en unik varelse med ett blomstrande inre samtidigt som hen delar mycket med andra människor. Jag vill genom mitt koncept ta fasta på den mångfald som finns bland människor och deras berättelser samtidigt som jag vill visa på att vi alla kan känna igen oss i den kreativa processen. Jag vill lyfta fram ordkonsten som en frigörande konstform där både individen och kollektivet kan arbeta och inspireras.

Syftet med mitt arbete är att skapa ett färdigt koncept som kan användas som en helhet eller som man kan använda delar av. Syftet är också att arbetet skall kunna fungera som bas för en projektplan för förverkligandet av konceptet.

1.2 Metod, material och disposition

Arbetet baserar sig på litteraturstudier, egna erfarenheter och möten med och feedback från andra människor. Konceptet utformas med hjälp av konceptutvecklingsstrategier. Jag följer metoder för konceptutveckling samtidigt som jag genom litteraturstudier hittar teoretisk grund för idén som ligger bakom konceptet.

Materialet jag använder i mitt arbete är böcker, artiklar, andra studier och examensarbeten, webbsidor, mina egna erfarenheter samt anteckningar och feedback från möten med olika människor.

Mitt arbete är uppbyggt av tre huvuddelar, plus en inledning och en avslutning. Första delen är mer teoretisk, där jag börjar med att se närmare på ordkonst som konstform, på ordverkstäder som fenomen, och olika konströrelser. Den första delen avslutar jag med att klarlägga de konceptutvecklingsteorier och metoder som ligger som grund för utvecklandet av mitt eget koncept.

Den andra delen av arbetet handlar om idén, själva konceptets innehåll och hur jag har byggt upp det med hjälp av konceptutvecklingsmetoder.

I den tredje delen diskuterar jag konceptets framtid, ser jag på om jag nått mina mål och mitt syfte med arbetet, och analyserar den konceptutveckling och arbetsprocess jag gått igenom.

1.3 Begreppsdefinitioner

Ordkonst - Ordkonst är ordens och berättelsernas konst.

Ordverkstad - En ordverkstad är en verkstad där man får upptäcka, pröva på och njuta av ordkonst och ordkonstglädje.

Utställning – En utställning är ett organiserat sätt att presentera och förevisa saker på. Det är en plats för mänsklig kommunikation.

Konströrelse - En konströrelse är en viss stil eller genre inom konsten med ett gemensamt mål, filosofi och/eller uttryckssätt.

Koncept - Ett koncept är en bärande och genomtänkt idé som kan fungera som en lösning på ett problem

Utveckling - Utvecklingsbegreppet jag använder här syftar på den utveckling som sker då en produkt skapas och sedan förbättras och förändras med tiden.

2 BAKGRUND OCH TEORI

I detta kapitel kommer jag att teoretiskt se närmare på de olika begrepp som jag jobbar med. Målet med detta kapitel är att skapa en stadig grund att stå på för att kunna förstå konceptet på ett djupare plan och i ett större sammanhang.

2.1 Ordkonst

Ordkonst – ordens och berättelsernas konst.

Skriftkonsten etablerade sig för ca 5000 år sedan, men berättelser har funnits längre än så. (Litteraturens världshistoria 1971 s. 11) Innan människan lärde sig att skriva så berättade hon. Det var så man lärde sig av varandra, spred kunskap, idéer och annat. Redan då fanns det stora poeter och berättare, men eftersom inget förvarades annat än i folkets minne så kommer vi aldrig få ta del av den tidens ordkonst eller få veta vilka berättarna var. (Fritext) Berättarkonsten är fortfarande en viktig del av ordkonsten.

Även om ordkonst har en lång historia tog det länge innan man samlade det under ett och samma begrepp. Det var i slutet av 1990-talet som ordkonst och ordkonstutbildningen fick ett ordentligt fotfäste i sin nuvarande begreppsform i Finland. En av de viktigaste orsakerna var att ordkonstskolan ”Nukun sanataidekoulu” grundades i Uleåborg. Där förstod man att ordkonstverksamheten i landet måste samlas och skapa ett hållbart nätverk för att kunna utvecklas. Ordkonst och ordkonstutbildning hade funnits innan dess i och med att man 1992 antog ordkonst som en officiell konstform i lagen och således skapade en läroplan för ordkonstutbildningen i Finland. (Sanaista taidetta 2005 s. 26) Men det var för ca 15 år sedan som konstformen fick ett uppsving, och den har sedan dess långsamt vuxit och blivit större och mer känd. Trots att konstformen vuxit är den ännu en av de minsta av alla de lagstadgade officiella konstformer i Finland.

En definition för ordkonst?

När det pratas om ordkonst är det flera som frågar ”Men vad är det egentligen?”. Att konkret definiera ordkonst är svårt, inte på grund av att det skulle vara oklart, utan snarare på grund av det mesta när man ser närmare på det kunde vara ordkonst. Ordkonst är

lite som ett omvänt paraply eller en skål som innehåller och bevarar massa olika saker. (Sanaista taidetta 2005 s. 25) Inom Sydkustens ordkonstskola brukar man definiera ordkonst som ”ordens och berättelsernas konst”. Även om ordkonst idag mest förknippas med barnverksamhet, så är det inte bara för barn. Vem som helst oberoende ålder kan hålla på med ordkonst! På Jyväskylän kansalaisopistos hemsida kan man läsa följande om ordkonst:

“Sanataide on sanoilla, ajatuksilla ja lauseilla leikkimistä, luovaa kielenkäyttöä, teksteistä ja kirjallisuudesta nauttimista ja sanottavan sanomista niin, että se jää muiden mieleen...Sanataiteessa tarkkaillaan maailmaa, itseä ja ihmisiä...Luovuus on sanataiteen polttoainetta. Jokainen ihminen on luova, ja jokaisen elämä on täynnä kekseliästä kielenkäyttöä ja sanoilla leikkittelyä...” (peda.net)

Hur skall man då relatera ordkonst till litteraturen och litteraturvetenskapen? Jag hade när jag började skriva en ganska snäv bild av litteratur och tänkte därför att det är en skillnad mellan litteratur och ordkonst. Men litteratur är så mycket mer än de skrivna böckerna, vetenskapen och historien kring dem. Den skrivna litteraturen har djupa rötter i den oskrivna och litteraturen går därför före bokstaven. (Litteraturens världshistoria 1971 s. 27) Samtidigt så innebar skriftkonstens inträde i historien en viss definition av litteratur med sina rötter i det grekiska ordet *gramma* – något skrivet - och det latinska ordet *litteratura* – inlärande av färdighet i att läsa och skriva. Språket och litteraturen blev strukturerad. (Litteraturens världshistoria 1971 s. 32) Diskussionen om litteratur och ordkonst kunde bli hur omfattande som helst och detta är inte platsen för en sådan. Men för att kunna förstå ordkonsten och mitt koncept i ett litterärt sammanhang är det ändå viktigt att föra fram den diskussionen. Kanske man kan se ordkonst som en fri och utvidgad form av litteratur där skapandeprocessen är viktigare än själva resultatet? På engelska heter ordkonst ”*literary arts*”; kanske ordkonst kan ses som kärnan i litteraturen, som platsen där litteraturen och diktaren föds innan och utan krav på stil och struktur.

2.2 Ordverkstad

En ordverkstad är en verkstad där man sysslar med något slag av ordkonst. Ordverkstäder kan hållas i flera olika former. Det kan vara i form av en eftermiddags- eller kvälls-

klubb, en eller flera verkstäder som hålls i skolan (eller på jobbet), en engångsverkstad eller en verkstad i samband med en utställning eller annat evenemang. Jag har själv jobbat med flera olika former och i det här arbetet utgår jag, när jag pratar om en ordverkstad, från mina egna erfarenheter av sådana. En ordverkstad leds för det mesta av en ordkonstledare och brukar hålla på i 30-90 minuter. På Sydkustens ordkonstskola skriver man följande om verkstäderna:

“... är inspirerande platser... ge utlopp för den skaparglädje de har och hitta sitt eget personliga uttryckssätt. I ordverkstaden skriver man, leker med ord, berättar muntligt, gör teaterpjäser, ritar serier, gör egna tidningar och böcker, hittar på nya knasiga namn åt sig själv och ger utlopp för fantasins kraft på många olika roliga sätt.” (ordkonst.fi)

Tanken är att den som deltar i en ordverkstad skall ***få utlopp för sin fantasi och kreativitet genom orden och berättelserna***. Vad som exakt sker på en ordverkstad beror på vilken målgruppen är, vem ledaren är och hurdan ordverkstad det är frågan om. Men alla ordverkstäder följer samma grundidé, och det är den som jag i mitt koncept fokuserar på.

2.3 Vad ger ordkonst?

För att kunna se meningen och betydelsen av mitt koncept, är det viktigt att redovisa vad en deltagare i en ordverkstad får ut av den.

Ordkonst, liksom utövning av vilken annan konst som helst, ger utlopp för den egna kreativiteten och fantasin. Människan mår bra av att få använda sig av sin kreativitet och fantasi. I sin bok ”Supporting creativity and imagination in the early years” (2006, s. 6) skriver Bernadette att kreativ och fantasifull erfarenhet och verksamhet ger oss möjlighet att utveckla vår fulla potential som människor, förbättra vår egen kapacitet för tanke- och utförandeverksamhet samt kommunikation, nära våra känslor och vår medvetenhet, utvidga våra fysiska färdigheter, undersöka värderingar och förstå vår egen och andras kulturer.

Genom ordkonsten får deltagaren insikt i ordens betydelse och vikt i formandet av den egna identiteten och hjälp att med ord skapa en bild av sig själv, sitt inre och sin personliga kreativitet och fantasi. Lika mycket lär sig deltagaren också att ta emot, förstå och

bearbeta andras kreativitet och fantasi. (Sanaista taidetta 2005 s. 30) Ordkonsten ger också möjlighet till att se samband mellan olika konstformer, då man ofta inom ordkonsten jobbar tvärkonstnärligt. Det som jag personligen fastnat mest för är friheten i ordkonsten; jag har lärt mig att det inte finns något rätt och fel sätt att skapa, fantisera och vara kreativ på. Och med känslan av frihet kommer brist på blockeringar vilket betyder oändliga möjligheter! Självförtroendet och självkänslan ökar och genom det också graden av lycka, glädje och känslan av tillräcklighet i livet. Ordkonsten ger förstås också ett bättre och starkare språk, språkkänsla, uttrycksförmåga och kommunikationsförmåga om man regelbundet håller på med det.

2.4 Konstteori och -rörelser

För att förstå ett fenomen bättre skapar vi människor ofta teorier kring det som på något sätt förklarar, ramar in och förenklar fenomenet. För att kunna förstå och placera mitt koncept i ett större konstsammanhang är det viktigt att se närmare på en del konstteori och konströrelser.

I sin bok "Konstteori" skriver Cynthia Freeland att konsten inte har några lagar och att konstteorin organiserar en förvirrande mängd fenomen för att försöka komma fram till vad de har gemensamt som gör dem speciella. Trots att mitt syfte här är att teoretisera mitt koncept så vill jag lyfta fram det faktum att teorier ofta har praktiska konsekvenser som vi alla bör vara medvetna om för att kunna hantera dem rätt. Teorier vägleder oss i det vi uppskattar och inte uppskattar och bygger upp vår förståelse. (Freeland 2011 s. 13) Därför finns det inte en rätt eller fel teori eller plats för mitt koncept, utan bara möjligheter för att kunna hjälpa oss förstå det i ett större sammanhang. När jag diskuterar mitt koncept i konsttermer utgår jag från ett "västerländskt" konstbegrepp.

Konströrelser

Inom konsten finns det massor med olika rörelser som närmar sig konst, ser på konst och uttrycker konst på olika sätt. För att ytterligare hjälpa läsaren (och mig själv) att förstå mitt koncept i ett större (konst-)sammanhang har jag studerat några av dessa konströrelser närmare. Jag har valt ut fyra olika rörelser som kan hjälpa oss se varför mitt koncept skulle kunna kallas konst.

Om pre-modern och modern konsts *raison d'être* var människans dödlighet och människans vilja att skapa odödlighet – eller evigt liv – så är den postmoderna konsten fokuserad på något annat. Enligt Zygmunt Bauman, professor på University of Leeds, söker den postmoderna människan längtan, lust och begär snarare än odödlighet. Vi vill ha en konstant rörlighet, vara i konstant rörelse, i ett tillstånd som pulserar av liv. Vi samlar inte längre på konst eller njuter av den för att den påminner oss om evigheten utan snarare för att den påminner oss om en känsla av flyktighet. (Bauman 1998 s. 29-32) Vad som kan klassas som modernt och post-modernt är en fråga för sig, men tanken om evigt liv i motsats till eller i kombination med konstant rörelse och flyktighet är intressant och kan kanske delvis förklara varför följande rörelser blev till.

Konceptkonsten definierades först av konstnären Sol LeWitt på 60-talet, och det var den här rörelsen som jag först relaterade mitt eget koncept till. Konceptkonsten fokuserar på idén bakom ett konstverk. Konstens väsen finns i idén, inte i tillämpningen av den. (Bauman 1998 s. 33) Genom att lägga fokus på idén ifrågasätter också konceptkonsten konstens natur och konstnärens roll. Vissa teoretiker och konstnärer påstår att konceptkonsten dematerialiserar konsten eftersom behovet av konkreta föremål försvinner i konceptkonsten. Ett bra exempel på konceptkonst är Yoko Onos ”*written instructions*” som beskriver olika verk/arbeten men stannar där och slutför aldrig verket i fråga. Kenneth Goldsmith leker i sin text ”*Why conceptual writing? Why now?*” med tanken om att ord idag inte skrivs för att läsas utan för att delas, flyttas och manipuleras. Med internet och den uppkoppling vi idag har och den ström av ord och text vi konstant utsätts för så menar han att vi förhåller oss till text på ett annat sätt än förut. (Goldsmith 2010 s. 21) Frågan är om resultatet av mitt koncept kan vara ett bevis för en sådan trend eller om det blir en motvikt till det sätt vi hanterar text och skriver text på idag? Men för att avsluta med Sol Lewitts ord; ”konceptkonst är bra bara när idén är bra”, så i det här fallet lönar det sig inte att hänga upp sig på resultatet.

Processkonsten fokuserar på den kreativa resan, processen i vilken konstverket blir till, snarare än destinationen. Rörelsen startade på 60-talet i USA och Europa och har sina rötter i Dada-rörelsen, performansens konst och Jackson Pollocks dropp-målningar. Inom processkonsten arbetar man mycket med föränderliga material och konstverken

har ofta en efemär natur, en kort livslängd. (Boundless) Precis som konceptkonsten tar processkonsten avstånd från minimalismen, och processkonsten blir ett sätt att kombinera det konceptuella med det fysiska. Ofta handlar processkonst lika mycket om beskrivningen av konsten som konstverket i sig själv – alltså spelar litteraturen kring konsten en stor roll. Även om processkonst innebär fysiska konstverk så är en del av processen också den då betraktare möter konstverket och kanske på något sätt interagerar med det eftersom dess natur bjuder in till en sådan interaktion.(Artspace)

Interaktiv konst eller ”participatory art” på engelska, handlar om konst där publiken direkt är involverad i skapande processen och blir på det sättet medkonstnärer, medförfattare. (Wikipedia) Det är också en process där man ömsesidigt påverkar varandra, något som kan ske via språket, symboler, gester och annat. (Palm 2008 s. 14) Alla blir delaktiga genom att gränserna mellan konsten och den egna kroppen löses upp och konstverkets förverkligande och fullständighet hänger på att publikens egna tolkningar, erfarenheter och medverkan inkluderas. (Palm 2008 s. 20)

Relationell estetik är ett begrepp som först myntades av den franska filosofen Nicolas Bourriaud. Han uppmärksammade på 90-talet att konstnärer från olika konstformer allt mer försökte minska avståndet mellan konstformen och den vanliga människan. Skådespelaren berättade inte längre en berättelse på scen utan begav sig ut i publiken då berättelsen ansågs vara deras att berätta, bildkonstnären hängde inte upp konstverk på gallerier utan använde sig av cybervärlden och bad vanliga människor bidra till ett konstverk och musiker hittade på och gjorde nya instrument som installerades på platser där förbipående kunde spela på dem och skapa musik. Inom relationell estetik är konstnären inte längre i centrum som skapare och själ, utan konstnärens roll är att fungera som en katalysator. (University of New Mexico) Relationell estetik har jag också själv kopplat till **samfundskonsten** (community art), eftersom all konst som visas (i och utanför museum och gallerier) säger något om samhället till en särskild del av samhället, och kan därför ses som relationsartad. (De Bruyne & Gielen 2011 s. 16) För att ett konstverk skall kunna klassas som samfundskonst så skall det involvera människor i en konstnärlig process eller i produktionen av konstverket. Samfundskonst anses lyckat då det förverkligar en interaktion mellan deltagare och konstnär och det bredare samhälle som det riktar sig till. (De Bruyne & Gielen 2011 s. 20-21)

2.5 Konzeptutveckling

Bakom varje positiv utveckling ligger en bra idé. Men idén blir inte till ett nytt koncept förrän man kan förklara varför den är angelägen för andra. När man pratar om koncept i affärsvärlden brukar man säga att man inte har ett koncept förrän det är mätbart. Varje fungerande mätbara koncept skall kunna svara på följande frågor: ”Vad? Till vem? Varför?”. (Szatek 2011 s. 9) Mitt arbete började med att jag fick en idé som jag ville utveckla. Men för att min idé skall gå från att bara vara en idé till att bli ett gångbart koncept som andra förstår, kan ta till sig och vill använda, har jag bestämt mig för att följa konceptutvecklingsmetoder som man använder i affärsvärlden. Här försöker jag klargöra och förklara de olika teorier och metoder som ligger till grund för min egen konceptutveckling.

Jag använder mig huvudsakligen av Aleksander Szateks bok ”Konceptstyrd utveckling – förnyelse av produkter, tjänster och marknader”. Boken riktar sig till de som utvecklar affärskoncept, men jag tror att flera av metoderna mycket bra kan tillämpas på konst- och kulturkoncept också. Idag styrs kulturen och konsten allt mer av marknadsekonomiska krafter och idéer. Inom forskningen kallas detta fenomen för ”New Public management”, ett synsätt som innebär att offentligt finansierade organisationer skall styras och ledas på samma sätt som privata företag. Och då organisationerna blir mer företagslika så krävs det också att de lär sig ”företagsspråket”. (Köping 2008 s. 76-77) Det som skiljer konsten från affärsvärlden är att konsten och kulturen idag inte behöver vara vinstbringande för att kunna existera. Samtidigt är ekonomin en viktig del av all kultur- och konstverksamhet, och frågor angående konkurrens, prissättning, marknadsandelar, mervärde för kunden osv. kan inte förbises.

När man utvecklar ett nytt koncept kan man prata om att man håller på med innovation. Szatek refererar i sin bok till Steve Conways och Fred Stewards definition av innovation:

Innovation hänförs till den process som gör att en ny problemlösande idé kommer till användning. (Szatek 2011 s. 16)

Innovation är alltså en process i sig, vilket i mitt fall betyder att konceptutvecklingen är en process som jag genomgår. Ofta är innovation en konstant pågående process inom

t.ex. ett företag, men i mitt fall kan det kännas mer som ett projekt med en tydlig början och ett tydligt slut. Samtidigt ser jag att processen kan fortsätta efter att mitt arbete är klart. Det här arbetet kan därför ses som början på en utvecklingsprocess som sedan fortsätter. Utvecklingsprocessen har sju utsatta faser (Szatek 2011 s. 18):

1. Möjlighetsfas
2. Förstudiefas
3. Projektstart
4. Utvecklingsfas
5. Lanseringsfas
6. Uppföljningsfas
7. Projektavslut

Det här arbetet täcker fas ett till fyra.

Möjlighetsfasen

Möjlighetsfasen handlar om att hitta nya idéer och innovationer. Enligt Szatek och andra teoretiker inom affärsvärlden kan man göra detta genom antingen ”pull”- eller ”push”- metoder, där den förstnämnda utgår från kundernas behov, värderingar osv. medan den andra utgår från nya vetenskapliga och tekniska landvinningar. (Szatek 2011 s. 69)

Att identifiera möjligheter (hitta nya idéer) genom kunden kan göras på flera olika sätt. Exempel som Szatek lyfter fram är bland annat identifiering av nya möjligheter genom att använda kunden som innovatör, identifiera kundernas problem (PDS) och genom konkurrentanalys. (Szatek 2011 s. 71-72)

Även om en ”pull”-metod där kunden står i fokus är allt mer vanlig så finns det också andra sätt att identifiera möjligheter. Man kan hämta information från t.ex. offentlig statistik, databassökningar, expertsynpunkter och facklitteratur eller avhandlingar. Utgående från den information man får in kan man sedan använda sig av t.ex. ett så kallat scenario-verktyg där man bygger upp olika scenarier för framtiden och utgående från dem får nya idéer. (Szatek 2011 s. 133)

Förstudiefasen

Kreativitet föds ur kaos. Men för att kunna ta till vara alla bra idéer som finns krävs också att vi använder oss av vissa system. Förstudiefasen föds ur det gamla ordspråket: ”En god idé är den största fienden till en ännu bättre idé.” Meningen är att man under den här fasen skall utgå från de fantastiska idéerna man fick i möjlighetsfasen och med hjälp av vissa metoder kanske utveckla dem till ännu bättre idéer eller hitta på något helt nytt. (Szatek 2011 s. 143)

En bra metod för det här är brainstorming. Då samlar man en mindre grupp experter eller lämpliga personer som tillsammans kommer på en massa idéer kring ett givet problem. Idén är att man inspireras av varandra och kan bygga vidare på varandras idéer. (Szatek, s. 144) Är målet inte att få fram massa nya idéer kan man använda sig av en annan metod, t.ex. hierarkisk analys. I den här metoden försöker man formulera och se på sitt koncept ur prioriteringssyften. (Szatek 2011 s. 163)

Jag kommer varken att använda mig av brainstorming eller hierarkisk analys, utan av advisory ring- metoden. Metoden har utvecklats vid NASA och har presenterats i Finland av Patrick Degerman. (Saanila 2014) Den liknar brainstorming-metoden, men i denna metod är det meningen att alla i gruppen får komma med en idé. Alla presenterar turvis sin idé och sedan får de andra diskutera den, ge feedback, komma på nya idéer, och utveckla den. Viktigt är att alla idéer i gruppen skall få lika mycket tid och att alla i gruppen beaktas som jämlika.

Projektstart

Under fasen projektstart gör man en klar målformulering, projektplan och skapar en arbetsgrupp. (Szatek 2011 s. 18)

Utvecklingsfasen

Under utvecklingsfasen testar man konceptet och om det behövs, utvecklar det vidare innan man sedan lanserar det. För att se att man har ett nytt koncept skall man när man börjar den här fasen se till att kunna svara på alla frågor nedan (se 2.3.1 Innehållet i konceptet). Viktigt att tänka på i det här skedet är att formulera konceptet så att det är

konkret och lätt för andra att förstå och ta till sig. Rekommenderat är att man skapar en mer berättelse-lik version av konceptförklaringen eftersom en historia berör mera än en strukturerad tråkig text. (Szatek 2011 s. 170-171)

Med ett välformulerat koncept kan man sedan gå vidare och göra ett koncepttest, lite som en idéförsäljning. Man testar helt enkelt sitt koncept på potentiella kunder och relevanta personer. Idén med detta är att innan lansering kunna ha en större insikt i om (Szatek 2011 s. 176-177):

- konceptet är trovärdigt
- konceptet har fördelar i kundens ögon jämfört med konkurrenter
- det finns en preferens för konceptet
- konceptet kommer att möta en verklig efterfrågan
- konceptet bör förändras, förbättras innan lansering
- det framgår vilka som är de tyngsta argumenten för konceptet är

Innehållet i konceptet

Innan man utvecklar och lanserar ett koncept är det viktigt att ha hela konceptets innehåll klart. Szatek tar upp sju olika frågor med vilka man kan kontrollera att man har ett klart koncept. Jag har formulerat om dem lite för att de skall passa konceptutveckling som inte sker inom ett företag eller organisation där man t.ex. redan har vissa kompetenser, resurser och möjligheter.

- 1. Vilka förmågor och/eller resurser behövs för att kunna förverkliga konceptet?**
- 2. Vem kan ha intresse av detta?**
Vilken är den klart definierade målgruppen för konceptet.
- 3. Hur skall vi utforma erbjudandet?**
En detaljplan för konceptet, en djupgående beskrivning av det. Den skall vara så detaljerad att man utgående från den kan förutse och räkna ut t.ex. behovet av resurser för produktionen.
- 4. Varför skall kunden besöka/köpa av oss?**
Vad gör just detta koncept speciellt i jämförelse med konkurrenter. Vilka argument skall vi använda? Vad är kundnyttan och kundvärdet? (se mer nedan).
- 5. Vilka mål vill vi uppnå med affärskonceptet?**
- 6. Vilka är (minimi)resurserna som behövs för att nå våra mål?**
- 7. Hur organiserar vi oss för att nå våra mål?**
Vilken sorts organisation och struktur krävs kring konceptet för att det skall lyckas? (Szatek 2011 s. 25)

Eftersom mitt koncept är konstnärligt, kreativt och fantasifullt, kan det tänkas vara svårt för kunden att direkt själv se nyttan i det. Jag har därför valt att också fundera lite extra på kundnyttan och värdet som konceptet har för individen och samhället. Szatek tar upp nio olika kundnyttoaspekter, som kan verka var för sig eller tillsammans, som jag delvis utgår från då jag redogör för kundnyttorna i mitt koncept. Kundnyttorna kan delas in i emotionella och rationella nyttoaspekter, här är 1-4 emotionella och 5-9 rationella. (Szatek 2011 s. 35-39)

1. Nyhetsvärde – positiva nyheter -> positiva förväntningar
2. Självkänsla och stolthet
3. Välmående
4. Glädje och humor
5. Miljöansvar
6. Enkelhet
7. Trygghet – minimera risker
8. Besvärsfrihet – ”det här fixar vi”
9. Kundeffektivitet – kunden blir snabbare, friare, klokare

Då det kommer till kundvärdet så pratar Szatek om en enkel ekvation man kan använda: upplevda kundnyttan/kostnad. Alltså skall man se på förhållandet mellan den nytta som kunden upplever att han/hon får och vad det kostar honom/henne. (Szatek 2011 s. 41) När det inte handlar om något man betalar för i pengar så har jag tänkt mig att kostnaden istället blir saker som kundens tid, energi och engagemang.

2.6 Kulturproducentens roll

Även om det kan te sig naturligt är det viktigt att lyfta fram kulturproducentens roll i ett arbete som detta. Kulturproducenten har flera olika roller i olika sammanhang. Jag ser kulturproducenten som den som skapar möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet på olika sätt; delvis genom att fungerar som bron och kommunikatören mellan olika fält och branscher, vara visionär men ändå realist, skapa debatt om aktuella ting samt genom att jobba med utvecklingen av kultur- och konstfältet. Som kulturproducent fungerar jag i mitt arbete med Tabula Rasa som konceptutvecklare. Jag förstår och använder mig av affärsvärldens metoder och applicerar dem på en konstnärlig idé, jag visionerar och bidrar, genom att skapa ett nytt koncept, till utvecklingen av konstfältet.

3 TABULA RASA – FRÅN IDÉ TILL KONCEPT

I det här kapitlet kommer konceptet ”Tabula rasa – a world of stories” att gå från idé till ett förhoppningsvis fungerande koncept. Kapitlet är uppbyggt enligt de olika faserna i utvecklingsprocessen.

3.1 Möjlighetsfas – en idé blir till

Idén om Tabula Rasa kom ur en personlig vilja att sprida ordkonsten på ett nytt sätt som skall nå en bredare åldersgrupp på en kortare period än de ordverkstäder och ordkonstprojekt jag hittills jobbat med. Idén slog mig i samband med att jag skrev en ansökan där jag skulle fundera på verksamhet för de kommande åren. Jag ville låta människor vara delaktiga och kunna pröva på ordkonst samtidigt som de skulle skapa något större gemensamt som också kunde visas för omvärlden. Så här skrev jag om idén då:

Min vision är att låta besökare och åskådare skapa det slutliga konstverket vars öde ligger helt i dess betraktares händer. Detta för att visa på hur hela vårt liv byggs upp och påverkas av de berättelserna som finns omkring oss. Vi föds alla som en tabula rasa, eller tom tavla, och beroende på var vi föds, vem som föder oss, var vi bor, vem vi träffar, var vi jobbar etc. kommer tavlan målas och fyllas på olika sätt. Berättelserna kring oss påverkar vår egen berättelse. Det vita arket fylls så småningom med text, en text som berättar något om vem vi är.

Min idé föddes varken direkt ur potentiella kunders behov och värderingar eller ur statistik eller andras avhandlingar. Men i motsats till ett företag så hade jag i stunden inte heller behov av att hitta på något nytt som direkt skulle sälja. Det var bara en idé. Och här tror jag kultur- och konstfältet fungerar på lite andra villkor än affärsvärlden. Skulle konst och kultur endast skapas utgående från kundernas nuvarande behov och värderingar skulle den kulturella mångfalden och konstutvecklingen stanna och stagnera.

”Art question all established meanings, including the sense of human life and all truths deemed to be beyond dispute.” (Bauman 1998 s. 24)

Konsten och kulturen är som en plattform för att visualisera och föra fram det kaos som vi på riktigt lever i, i motsats till mycket annat, som försöker förenkla och förneka detta kaos. (Bauman 1998 s. 24) Och som jag nämnde innan så föds kreativitet ur kaos, och ur kreativiteten nya idéer. Konst och kultur, utan anknytning till de nuvarande uttalade behoven, behövs för att samhället och människan skall kunna utvecklas, vi behöver en ”kaos-zon” där kreativitet och nya idéer kan florera.

Den observation av behov som jag kan säga att jag har gjort handlar om människans behov att få uttrycka sig, bli hörd och sedd, vara en individ men ändå höra till en gemenskap. Egentligen handlar detta om rätt så grundläggande behov som alla kan återfinnas i t.ex. Maslows behovstrappa. Vi rör oss på trappstegen 3-5 – samhörighetsbehov, självkänslöbehov och behov av självförverkligande. (Psykologi i fokus).

Idén växer

Efter att jag fått min idé, så lät jag den ligga en bra stund. Men den var för bra för att glömma, så jag började testa den på andra människor. Och tillsammans med dessa människor utvecklade jag den, konkretiserade den och skapade nya idéer. Man skulle kunna se det som en fortsättning på *möjlighetsfasen* eftersom fler idéer kom fram och togs med medan andra kastades bort.

De flesta jag pratade med gillade grundidén och kom med massa fina utvecklingsförslag. Tabula Rasa började kännas som en verklig möjlighet från att ha varit en lösryckt idé som fötts ur ett eget behov.

Innan jag gick in i *förstudiefasen* så hade Tabula Rasa utvecklats och inkluderade nu mer konkreta idéer och moment. Man kan säga att en del av möjlighetsfasen också var när jag jobbade med bakgrundskapitlet till det här arbetet, eftersom jag säkert inspirerades av den konstteori och de konstnärer jag stötte på i mitt läsande. Här är en kort utdrag ur det jag skrev om konceptet på engelska då:

...A concept in form of an interactive art exhibition where the art piece is created by the visitor's stories during the time of the exhibition... It's a mixture of conceptual, process and participatory art with focus on the stories and imagination that we all carry within us.

The art piece starts out as a Tabula Rasa – white space – and fills up with visitor's stories during the time of the exhibition...Around Tabula Rasa different spaces with different atmospheres invite visitors to sit down, get inspired and write. Visitors are given paper and pens and the rest is up to them. Visitors may also get inspired by inspirational material such as secret words...

...In the exhibition literary arts workshops and special nights are held to further inspire people to write and get deeper into the world of literary arts....

...The whole process is document in a short film and after the exhibition stories from Tabula Rasa are gathered in a book – Tabula Rasa- the book of (name of city).... (Se hela dokumentet i Bilaga 1)

3.2 Förstudiefas – ” En god idé är den största fienden till en ännu bättre idé”

Målet med den här fasen är att man inte fastnar i sina idéer, utan se om de kan utvecklas ytterligare eller förändras. (Szatek 2011 s. 143) Metoden jag valde för detta fanns inte med i Szateks bok, men borde enligt min bedömning fungera lika bra som de metoder han presenterar. Jag bestämde mig för att åka på Nordmatch, en nordisk-baltisk konferens för kulturaktörer, konstnärer och andra intresserade. En av Nordmatch idéer är att deltagarna skall få presentera sina idéer för de andra enligt advisory ring –metoden. Ur varje ring/grupp väljs sedan en idé som får pitchas inför en panel av finansiärer. (Nordmatch) Jag tyckte det lät som ett bra tillfälle att bolla kring och få feedback på min egen idé.

Här är resultatet(feedbacken) uppställt i några punkter ifrån den advisoryring jag satt med i. Följande personer satt med i ringen: Lena Långbacka, Karstein Solli, Aino-Maria Paasivirta, Camilla Cedercreutz-Bäck, Jennie Bergman och Kristin Mattsson.

- En konkret huvudidé. Vad är syftet?
- Vilken är målgruppen? Hitta en gemensam nämnare för målgruppen
- Sätt rammar för vad det är för berättande
- Inkludera ett visuellt element och möjligheten till texter i olika storlekar
- Ge möjlighet att fortsätta på varandras berättelser eller att byta berättelser och inspireras så - tröskeln att delta blir mindre och det skapar gemenskap. Leka med gränserna mellan sanning och lögn.
- Inkludera också muntligt berättande genom att t.ex. låta människor bandha in sina berättelser. Fundera också på andra sätt man kan berätta en berättelse på, t.ex. dans.
- Fokus bör inte ligga på slutprodukten, utan på processen. Och om det skall bli något till slut, varför just en bok?
- Skapa känslor och upplevelser i rummet – för att ge måste man också få

Min idé blev vald att pitchas nästa dag, och efter en pitching workshop så var jag klar att pitcha, Så här såg min pitch ut:

Hello everyone! I am Helena – and I would like to start off by asking you a question: what stories shape you and your life?

I believe that we live in a world of stories. Each and every one of us is full of stories and imagination. It's in there, all throughout our bodies...it's like bubbles that are waiting to come out! It is through stories we connect with each other and are able to touch each other in magical ways.

So I want to create an interactive art exhibition that allows people to explore storytelling in different ways, and by doing that actually creating the content of the exhibition as a big art piece, which will grow from a Tabula Rasa – white space – to a world of stories. This will nurture peoples imagination and creativity, highlight something we all share across cultures and languages – this ability to tell stories and use our imagination – this exhibition will also explore the boundaries between art and words. For example it could be sharing your story with a crayon on a wall.

So lets give people the chance to bubble and share their stories! Will you help me?

Det gick bra även om jag inte lyckades övertyga panelen av finansiärer att välja mitt koncept. Hela Nordmatch-upplevelsen gav mig mera självförtroende och vilja att försöka förverkliga Tabula Rasa. Jag åkte hem därifrån med massa ny energi och nya idéer. Jag insåg också att det ännu fanns en hel del att tänka igenom och utveckla innan konceptet var klart.

3.3 Resultat av förstudiefasen

Som Szatek säger så är tanken med förstudiefasen att man med hjälp av vissa metoder kanske utvecklar sina idéer till ännu bättre idéer eller hittar på något helt nytt. (s. 143) Och mycket riktigt så förändrades mitt koncept en del efter att jag gått igenom den här fasen. Grundidén hölls kvar men jag slopade tanken på slutresultat i form av en bok eller något annat, jag öppnade upp berättande så att det inte bara utgick från att kunna skriva på papper, och jag började fundera på mer konkret inspiration. Det skedde även en utveckling i tanken kring vad detta koncept bör vara; jag såg hur människan genom att våga tro på sin egen förmåga att berätta och hitta på också undermedvetet kanske kunde få ett större självförtroende då det gällde att forma sitt eget liv, sin livsberättelse. Detta skulle också i ett större sammanhang och på längre sikt leda till ett mer välmående samhälle.

Jag höll dock kvar ett frågetecken: vilken skulle min målgrupp vara? Jag hade svårt att se den, och ställde upp olika alternativ utgående från *var* utställningen kunde hållas.

Med dessa förändringar gick jag sedan direkt in i utvecklingsfasen och skrev en kort presentation som jag använde mig av när jag mötte och ”testade” konceptet på olika människor. Jag bestämde mig också för att i min presentation använda mig av frågetekniken, där du alltid börjar en presentation med frågor, efter att ha inspirerats av Brian

Tracy, världskänd föreläsare i personlig utveckling. (Youtube) Hela presentationen hittas i Bilaga 2.

3.4 Projektstart och Utvecklingsfas

Jag har valt att behandla både fasen ”Projektstart” och ”Utvecklingsfasen” i samma delkapitel eftersom de i min process kommit att täcka varandra och det är svårt att se dem som skilda faser. Projektstart handlar om att ha en klar målformulering, projektplan och utsedd arbetsgrupp. (Szatek 2011 s. 18) Utvecklingsfasen kommer efter projektstart då man ytterligare utvecklar konceptet till det bästa möjliga. (Szatek 2011 s. 170) I mitt fall visste jag efter förstudiefasen att jag ville gå vidare med konceptet, men jag hade inte möjlighet att skapa ett projekt med plan, tidtabell etc. eftersom jag inte hade några strukturer och samarbetspartners att jobba med. Man skulle kunna se min projektstart-fas som den då jag tog kontakt med olika människor och berättade om mitt koncept. Den processen gjorde hela konceptet verkligt och konkret, både för mig och andra. Samtidigt fungerade mina möten med olika personer som del av utvecklingsfasen då jag ännu ville förbättra mitt koncept och ”testa” det på andra.

Val av personer

Mitt val av personer som jag skulle möta, presentera och testa konceptet på skedde ganska slumpmässigt, delvis med hjälp av min handledare. Mitt mål var att välja personer som representerade olika delar av kultur- och konstfältet för att få en så bred feedback som möjligt på mitt koncept. Jag ville se om konceptet var trovärdigt enligt dem, om de såg en efterfrågan för ett sådant koncept, om det fanns saker som borde ändras i konceptet och vilka de tyngsta argumenten för konceptet var. (Szatek 2011 s. 176-177)

De personer jag kontaktade jag för att presenterade konceptet för:

- Jaakko Blomberg, kulturproducent och kulturforskare på Yhteismaa
- Monica Martens-Seppelin, Filippa Sveholm och Iréne Poutanen. Alla aktiva inom ordkonsten och arbetar vid Sydkustens Ordkonstskola som drivs av Sydkustens Landskapsförbund
- Markus Åström, konstnärlig ledare på Galleri Sinne i Helsingfors
- Nora Nelson, länskonstnär i internationellt samarbete på Centret för konstfrämjande i Österbotten

- Virpi Näsänen, doktorand på Handelshögskolan i Helsingfors
- Kira Sjöberg, ansvarig marknadsförare på Bukowskis och kurator på Business Gallery

De flesta jag presenterade konceptet för träffade jag personligen, vilket var optimalt eftersom det är lättare att skapa en kontakt och kommunikation på det sättet. Endast två av åtta hade jag inte möjlighet att träffa, men då skedde presentationen per e-post eller Skype. Tyvärr fick jag aldrig tillbaka någon feedback via e-post från Kira Sjöberg trots påminnelser, och hennes tankar finns därför inte med i det här arbetet.

3.5 Feedback

Jag kommer här att sammanfatta den feedback jag fick under mina möten med de ovan nämnda personerna. För att göra det överskådligt har jag valt att dela in feedbacken i kategorierna: Varför konceptet är viktigt - Vad saknas i konceptet - Utvecklingsförslag för konceptet.

Varför konceptet är viktigt

De flesta jag träffade var överens om att berättelser och fantasi är viktigt och att berättelser handlar om kommunikation mellan människor. Åström poängterar att deras roll är att hjälpa oss förstå varandra bättre, och på Sydkusten framhävs berättelsers roll i inläringen – om sig själv, andra och den egna verkligheten. Fantasin och kreativiteten är livsviktiga för oss människor, Blomberg säger att vi inte skulle vara människor utan dem. På Sydkusten diskuterar vi också hur de inte alltid kommer av sig själv, utan att vi människor behöver bli inspirerade till att använda vår fantasi och kreativitet. Med Nelson kommer vi in på hur skrämmande det kan kännas att berätta berättelser eftersom man tror att man måste vara och göra på ett visst sätt, men hur viktigt det skulle vara att skapa mera plats för berättande och ge möjlighet till att inte ta det så seriöst utan tillåta sig att kunna njuta av det.

Vad saknas i konceptet

Under mina möten kom det fram en hel del bra idéer och tankar om saker som kanske inte fungerar eller som saknas i konceptet. På Sydkusten diskuterade vi mycket kring hur styrt det hela skall vara – hur styr du processen som konstnär i utställningen, eller

borde du göra det? Frågan om vilket ansvar jag som konstnär har kom också upp, Pou-tanen menade att jag bara har ansvar för konceptet och inspirationsmaterialet men inte det som sker i utställningen så länge jag inte går in och ändrar eller påverkar innehållet som uppstår. Sveholm funderade på hur mycket formen kommer smitta av sig från människa till människa och om det skulle resultera i att alla skriver på samma sätt. På Sydkusten diskuterade vi också om instruktionerna och början på berättelserna skall vara samma på alla språk och hur man sänker tröskeln för människor att delta, vad händer om de inte deltar? Flera av de jag träffade lyfte fram att det borde finnas en helhets-känsla och ett inbjudande utrymme. Åström och Näsänen ifrågasatte konceptets konst-bit, speciellt Åström ansåg att det i sin dåvarande format inte skulle vara klart för ett galleri. Han tyckte att jag skall samarbeta med en konstnär och utgå från ordkonsten men sedan skapa något nytt. Med Åström diskuterade vi också hur man kunde skapa ett sorts beroendeframkallande hos besökare så de skulle komma flera gånger. Han ansåg att man kunde ha ett stramare koncept kring ett tema till exempel för att göra det mera greppbart. Näsänen lyfte fram att det borde finnas med visuella moment för att ”legiti-mera” ordkonst på ett galleri – konceptet bör ha en förankring till bildkonsten.

Utvecklingsförslag för konceptet

Under mina möten kom också en hel del utvecklingsförslag fram, några nämnde jag redan under *Vad saknas i konceptet*. Nelson gillade allt annat utom tanken att ha det i ett vitt utrymme. Hon ansåg att det inte inspirerar. Vi diskuterade att man kunde se ”Tabula Rasa” mer som ett mentalt utrymme än det faktiska utrymmet där utställningen hålls. Blomberg var inne på lite samma banor, och han funderade om man kunde ha utställningen utomhus. Han ansåg att ett galleri kanske är en för självklar plats och därför tråkig, eller inte den bästa platsen. På Sydkusten pratade vi mycket om vad som kommer ske i själva utställningen – vad människor kan göra och uppleva där. De poängterade att det kan vara bra att ha en oas där människor kan skriva ifred och kanske ha en låda för berättelser man själv inte vill hänga upp i utställningen. Idén om att ha en låda med hänglås på för hemliga berättelser kom också fram. På Sydkusten tyckte man att ett samarbete med bibliotek skulle passa bra eftersom människor direkt då förstår vad det handlar om. Blomberg tyckte det skulle vara fint att låta människor banda in sina berättelser som sedan skulle spelas upp nästa gång utställningen hålls, och så skulle det byggas på för varje utställning. Åström tyckte att man borde skapa en känsla av att man

är på väg mot något och på sätt få upp entusiasmen hos besökarna. Näsänen lyfte fram att det kan bli en för hög tröskel om man säger att berättelserna skall skapa ett konstverk eftersom det skapar en känsla av att måsta producera konst vilket kan vara skrämmande för många. Flera av de jag pratade med tyckte det skulle vara en styrka för konceptet om det var en mobil utställning.

Egna tankar

Efter varje möte sprudlade min energi och fantasi och jag bollade vidare på mitt koncept. Att berätta om konceptet och mina idéer för andra gav mig möjlighet att se vidare och utveckla det till något ännu bättre. Men min grundidé håller jag kvar, något som jag ibland hade svårt att göra under mötena, då andra såg något helt annat med andra möjligheter.

Efter mina möten har jag kommit fram till att konceptet kanske inte mår och växer bäst i ett galleri – det kan rent ut av ses som tråkigt och en för självklar plats. Jag tror också det gynnar konceptet om det får resa runt till olika platser, människor och utrymmen. Jag märkte att jag fastnat vid ett vitt utrymme på grund av namnet – Tabula Rasa. Ett vitt utrymme inspirerar inte och kommer inte fungera väldigt bra – jag har nu börjat se Tabula Rasa mer som ett mentalt utrymme. Efter mina möten har jag också ytterligare konkretiserat den inspiration som bör finnas i rummet då besökarna kommer. Man skulle kanske kunna se inspirationen som den där kopplingen till konsten.

4 KONCEPTET ”TABULA RASA – A WORLD OF STORIES”

Jag kommer här att presentera konceptet i dess nuvarande form utgående från Szateks sju frågor, genom vilka man skall kunna kontrollera att man har ett klart koncept. (Szatek 2011 s. 25)

4.1 Vilka förmågor och/eller resurser behövs för att kunna förverkliga konceptet?

För att kunna förverkliga ”Tabula Rasa – a world of stories” behövs initiativtagaren och konstnären som drivmotor och olika samarbetspartners som ger möjlighet och utrymme för utställningen. Tanken är att utställningen skall resa runt och hållas på olika ställen och endast en samarbetspart är därför nödvändig varje gång. Utställningen kan förverkligas med ganska små resurser, men absolut nödvändigt är följande:

- ett utrymme
- Minst 3 olika delar (inspirationsverk) av utställningen och material till dessa
- Någon som alltid finns på plats då utställningen är öppen
- Resurser till marknadsföring
- Någon som fotograferar processen i utställningen
- Utställningstid: minimi en hel dag

(Jag svarar här redan också på fråga sex om minimikrav på resurser för att nå målen.)
(Szatek 2011 s. 25)

4.2 Vem kan ha intresse av detta?

Målgruppen för konceptet kommer att ändra beroende på var utställningen hålls. Jag kommer att använda mig av den målgrupp som redan finns i relation till den plats eller det evenemang som utställningen är del av. Men det finns ändå några riktlinjer för den målgrupp jag överlag riktar mig mot med mitt koncept. Jag skall här se på både den direkta målgruppen och den indirekta målgruppen. Den direkta målgruppen är de som faktiskt kommer besöka och delta i utställningen, den indirekta målgruppen de som kan påverka den direkta målgruppen. (Barregren)

Direkta målgruppen

Min målgrupp är människor som kan läsa och skriva, som är nyfikna och som har en vilja av att uttrycka sig och dela med sig. Min målgrupp använder sig av internet och kan nås lätt via sådana kanaler (sociala medier, bloggar, hemsidor, web-tv, web-tidningar). Min målgrupp är människor som på något sätt vill utveckla sig själva.

Indirekta målgruppen

Utgående från vad och vilka som påverkar och gör intryck på en typisk medlem i min direkta målgrupp har jag kommit fram till vem min indirekta målgrupp är. (Barregren) Den indirekta målgruppen består av: bloggare, andra konstnärer/författare/poeter, journalister, vänner och bekanta till den direkta målgruppen.

4.3 Hur skall jag utforma erbjudandet?

Här följer en detaljerad plan för *Tabula Rasa – a world of stories* som skall kunna ligga som grund för en projektplan, tidsplan och en budget.

Vision

Tabula Rasa – a world of stories är en resande interaktiv utställning/utställningskoncept som undersöker och lyfter fram nyttan av ordkonst, berättande och fantasi genom att låta publiken utforska sin egen fantasi och berättande på olika sätt. Utställningen inspirerar besökare att berätta, använda sin fantasi, kommunicera med varandra, påverka och påverkas, och att bli en del av utställningen. Ingen människa är en Tabula Rasa, alla har vi massa fantasi och berättelser inom oss! Det är som bubblor inom oss som väntar på att få komma ut.

Syfte

Syftet med utställningen är att sprida ordkonstglädje, inspirera människor att berätta och använda sin fantasi, att tro på sin egen förmåga att göra det och på så sätt göra världen till en lite bättre plats. Syftet är också att visa på att fantasi och berättelser/berättande är viktigt, det är något som förenar oss människor, något vi alla berörs av och något som vi alla kan göra. Vår verklighet och våra liv skapas av berättelser, och vi har möjlighet att skapa eller påverka dessa berättelser om vi vill.

Innehåll – en beskrivning

Utställningen hålls i ett utrymme med sin egen historia och personlighet, men som tillåter besökarna att känna sig välkomna och trygga. I utrymmet skall mellan tre och sju olika inspirationsverk få plats och det får gärna vara så stort att åtminstone tio personer ryms bra där på samma gång. Möjligheter att sätta sig ner på olika ställen skall finnas. Minimi-tiden för utställningen är en hel dag.

Utställningen börjar som endast ett rum med olika inspirationsverk, olika möjligheter; som en Tabula Rasa som väntar på att fyllas med berättelser. Under sin utställningstid är det meningen att besökarna, publiken, skall inspireras till att skriva och berätta berättelser på olika sätt - berättelser som bygger upp innehållet i utställningen. Fokus ligger på processen som publiken bjuds in till genom de olika inspirationsverken.

Inspirationsverken är samma under varje utställning för att visa hur olika vi tolkar vår värld, hur olika berättelser vi går och bär på, hur olika vår fantasi fungerar – men hur vi ändå förenas i en gemensam och samma process. Det blir också roligt för människor att följa med utställningen om den är lika på alla ställen – man kanske känner igen sig, eller kanske man förvånas över hur det blev på ett annat ställe än där man själv deltog.

I skrivande stund ser inspirationsverken ut enligt följande (rum för utveckling finns ännu):

Secret inspiration boxes/ Hemliga inspirationslådor

Det är lådor som går att öppna. I varje låda finns något som skall inspirera till berättelser. Lådorna spelar med alla våra sinnen, och innehåller olika sinnesintryck. Exakt vad som varje låda skall innehålla utvecklar jag ännu, men det skulle exempelvis kunna vara en låda med hörlurar som man kan höra olika ljud i, en med någon doft, en som man kan stoppa ner handen i utan att se vad det är man känner på osv. Varje låda ger ett sinnesintryck och så finns det en fråga, och tillsammans skall detta inspirera till att vilja skriva ner eller berätta en berättelse. Lådorna är numrerade, och publiken ombeds skriva ner nummret på lådan som inspirerade dem till deras berättelse. Berättelserna hängs upp i utställningen på olika ställen.

Unwanted stories/ Oönskade berättelser

Vi går alla och bär på, eller omringas av, berättelser som vi egentligen inte vill ha. Detta inspirationsverk inspirerar publiken att skriva ner sådana oönskade berättelser och sedan förstöra dem. Tanken är att man skall kunna föra dem igenom en ”shredder” eller själv riva sönder dem och sedan slänga dem i en genomskinlig papperskorg där alla oönskade berättelser samlas.

Message for the future / Meddelande till framtiden

Det finns ett skåp där meddelanden till framtiden gömmer sig. På skåpet står att det finns ett meddelande för framtiden gömt i skåpet, och så frågas publiken vad meddelandet säger och de ombedes skriva meddelandet och gömma det i skåpet. Inspirationsverket leker med vår tidsuppfattning och vårt tidsperspektiv.

Cooperation / Samarbete

Berättelser skapas ofta av flera personer än en, något som det här inspirationsverket vill visa på. Här får man skriva stort, med färg och på väggen. Till en början finns bara en mening skriven på väggen, en början på en berättelse. Alla får fortsätta berättelsen med en mening och så skapa berättelsen tillsammans. Det här verket kommer finnas på 2-3 olika språk, men jag tänker mig att om någon vill kan man börja en berättelse på ett annat språk också utan att det finns en given första mening.

Reflection / Spegling

I de berättelser som skapar oss och som vi hittar på så speglas vi själva, men också vår omvärld. Det här inspirationsverket består av små speglar som hänger på olika höjder från taket. Publiken frågas ”Vad ser du?” och får skriva små berättelser eller dikter på speglarna.

Tell and listen / Berätta och lyssna

Det här inspirationsverket är i skrivande stund inte helt färdigt, men syftet är att publiken skall kunna berätta berättelser och banda in dem, men också ha möjlighet att lyssna på andras berättelser. Jag tänker mig något i stil med en berättelseoas där man kan sätta eller lägga sig ner och bara lyssna på berättelser som andra bandat in och en fränskild plats dit man kan gå och berätta sin berättelse i lugn och ro och samtidigt banda in den.

Sjunde inspirationsverket

I skrivande stund finns inget klart sista inspirationsverk, men 7 är en magisk siffra för mig på något sätt och därför har jag tänkt mig att det skall finnas sju verk.

För att skapa en helhetskänsla av rummet som en plast där berättelser och fantasin får sprudla skall det finnas en plats vid ingången där man kan lämna allt som stör ens fantasi. T.ex. en matta med texten ”*Before you enter: Please take a moment to shake off everything that distracts your imagination*”. Jag tänker mig också att det skall finnas en svag avslappnande bakgrundsmusik som också ger känslan av helhet och skapar viljan att slappna av och ta det lugnt.

Material

Förutom det material som behövs för varje inspirationsverk så behövs också ett visst basmaterial för att utställningen skall fungera. Mitt mål är att mitt material skall vara så ekologiskt, återanvändbart/återanvänt och secondhand som möjligt. Här är en lista på material som behövs:

- papper i olika format som man kan skriva på
- pennor av olika sorter (blyerts, kulspets, bläck, tusch)
- färggranna kritor och tuscher (speciellt för ”Cooperation/Samarbete”)
- sittplatser i form av någon fåtölj, olika stolar, stora kuddar, matta
- bord att skriva vid
- matta eller likdanande vid ingången med text på

Språk, anonymitet, rättigheter, ansvar

I utställningen skall alla få skriva på vilket språk de vill. Inspirationen kommer finnas på två eller tre språk beroende på var utställningen hålls.

Tanken är att man får vara anonym och behöver alltså inte skriva sitt namn under sin berättelse, men man får om man vill. En gästbok i form av griffeltavla/griffelvägg kommer finnas där man kan skriva sitt namn för att ändå visa att man varit med eller besökt utställningen.

Alla berättelser som skrivs eller berättas i utställningen blir del av utställningen och rättigheterna för dem hör till utställningen och konstnären.

Konstnären ansvarar endast för konceptet och inspirationsverken. De berättelser som skapas i utställningen tar konstnären inget ansvar för.

Specialkvällar och ordverkstäder

Eftersom jag tror på att utnyttja ett utrymme och en möjlighet när den finns, så skall det ordnas specialkvällar och ordverkstäder i utställningen då den håller på en längre period (mer än tre dagar). Specialkvällar betyder kvällar då inspirerande personer som arbetar mycket med text på olika sätt kommer till utställningen och pratar om vad de gör, kanske läser eller spelar upp något och på så sätt inspirerar publiken. Det kan också vara t.ex. en improvisationsgrupp som med hjälp av texter som finns i utställningen skapar teater. Ordverkstäderna ordnas för de som vill fördjupa sig ytterligare i ordkonsten eller vill få ännu mer inspiration till eget skrivande.

Marknadsföring

Jag har delat upp marknadsföringen i två delar: marknadsföring av en specifik utställning och marknadsföring av konceptet som helhet.

Marknadsföringen av en specifik utställning kommer dels att ske av den organisation eller det evenemang som utställningen hålls inom och dels genom egna kanaler. De egna kanalerna kommer att bestå av den egna hemsidan och sociala medier, med målet att hålla kostnaderna så låga som möjligt men ändå nå ut till så många som möjligt.

Marknadsföringen av konceptet som helhet är en större bit eftersom målet är att hålla utställningen på flera olika platser och att det i framtiden kanske skulle kunna bli ett koncept andra kan köpa in. Målet med den här marknadsföringen är att nå ut med idén till så många som möjligt och att skapa diskussioner kring det bland människor så att så många som möjligt vet vad det är och vad det handlar om.

Strategi: Prata om det med människor, berätta! Fråga människor vad de tycker. Bjud in kända bloggare, författare, journalister osv. till utställningarna som gäster för att inspirera publiken och hoppas på att de gillar idén och skriver om den via sina kanaler utan att man behöver be om det.

Uppdatera hemsidan ofta med nya saker och händelser från utställningar. Skapa en gemenskap kring konceptet där känslan av delaktighet och gemenskap finns kvar efter att

man varit på utställningen. Uppmuntra människor att skriva berättelser och använda sin fantasi också efter att ha varit på utställningen. Ge möjlighet att skicka in hälsningar, och tankar också efter utställningen.

4.4 Varför skall kunden delta i/besöka utställningen?

Utgående från Szateks nio nyttoaspekter skall jag försöka belysa varför kunden/publiken skall besöka och delta i *Tabula Rasa – a world of stories*. Szatek delar in nyttorna i emotionella och rationella nyttor, något jag också gör. (Szatek 2011 s. 35-39) Inom parentes skriver jag vilken nyttoaspekt jag pratar om.

Emotionella nyttoaspekter

Du som kund och publik skall besöka och delta i utställningen därför att:

- du kommer att känna att du verkligen är en kreativ och fantasifull människa med massor av idéer (självkänsla/stolthet)
- du kommer känna att dina berättelser är värda att höras och att du kan vara stolt över dem (självkänsla/stolthet)
- du är en människa som ser att vi alla människor har något gemensamt och tycker att alla skall få möjlighet att berätta sin berättelse oberoende av ålder, kön, språk, kulturell bakgrund osv. (självkänsla/stolthet)
- du kommer känna social gemenskap och delaktighet (välmående)
- du kommer få en ny upplevelse som kan inspirera dig till vad som helst (välmående)
- det är roligt (glädje och humor)

Rationella nyttoaspekter

Du som kund och publik skall besöka och delta i utställningen därför att:

- det är lättillgängligt att delta i kultur, för att se en utställning behöver du inte gå på museum eller till ett galleri (enkelhet)
- det är en inspirerande och trygg miljö att pröva på berättande (trygghet)
- du får vara anonym (trygghet)
- du får uppleva ordkonst och samtidigt pröva på det (effektivitet)

Då det kommer till kundvärdet så pratar Szatek om en enkel ekvation man kan använda: upplevda kundnyttan/kostnad. (Szatek 2011 s. 41) Kostnaderna för kunden eller publiken i det här fallet kan inte räknas i pengar eftersom det är meningen att utställningen är gratis. Men de kostnader som kunden måste räkna med är saker som tid och egen insats.

Man kan alltså tänka att publiken kommer väga mellan nyttoaspekterna (ovan) och sin egen tid – är det värt att sätta tid på detta eller skall min tid användas annorlunda? På plats kommer publiken också överväga om de skall delta eller endast titta på – är det värt att skriva/berätta en berättelse själv eller får jag ut tillräckligt av att bara se på?

4.5 Vilka mål vill jag uppnå med konceptet?

Med mitt koncept vill jag nå följande mål:

- Minst fem olika utställningar på olika ställen
- Att publiken aktivt deltar i utställningen och går in i processen
- Mera synlighet för ordkonst, fantasi och berättande
- Att det i framtiden blir ett koncept som betalar sig själv genom att det köps in

4.6 Hur organiserar jag mig för att nå mina mål?

För att nå mina mål så måste jag aktivt hela tiden prata om konceptet med olika människor, och försöka se möjligheter för det i olika situationer och alltid åtminstone fråga om någon skulle vara intresserad av det. Innehållsmässigt skall tröskel vara låg för publiken att delta och gå in i en kreativ process. Detta gör jag genom att ge tydliga riktlinjer och lättillgänglig inspiration som man inte kan undvika när man väl är på plats.

Jag tror att konceptet, om det blir lyckat, kommer medföra mer synlighet för ordkonsten, fantasin och berättandet. För att nå det målet måste jag alltså jobba för att konceptet skall lyckas och uppmärksammas. Samma gäller för det sista målet som handlar om att konceptet skall betala sig själv. Blir det lyckat, uppmärksammat och attraktivt så kommer fler att bli intresserade av det och själv vilja förverkliga det hos dem. Med en större efterfrågan kan jag lägga till kriterier om att mottagande part måste stå för alla kostnader.

5 KONCEPTETS FRAMTID

Tabula Rasa – a world of stories har i skrivande stund gått från en idé till ett nästan färdigt koncept. Men jag ser det inte som helt färdigt ännu. Konceptet är ännu i den så kallade utvecklingsfasen, då man före lansering ser om man kan utveckla det ytterligare. (Szatek 2011 s. 170) Mitt mål är att konceptet efter sommaren 2014 skall vara lanseringsklart. Sen är det enligt mig alltid bra att konstant följa upp konceptet och bättra på det om det går. Inget är någonsin förevigat i sten, utan jag vill låta konceptet leva sin egen berättelse.

När jag började skriva det här arbetet kunde jag bara drömma om att få förverkliga konceptet en vacker dag. Nu har de drömmarna gått i uppfyllelse och *Tabula Rasa – a world of stories* kommer att se dagsljus! Framtiden för konceptet börjar alltså redan där det här arbetet slutar, och vart det sedan bär återstår att se.

5.1 Olohuonenäyttely

Som del av utvecklingsfasen, då konceptet testas, kommer en liten pilotutställning att hållas den 21-22 mars 2014 i samband med evenemanget ”Olohuonenäyttely” (<http://olohuonenayttely.fi/>) som ordnas av Yhteismaa i Helsingfors. Idén med evenemanget är att konstnärer ställer ut sin konst hemma hos folk i deras lägenheter eller hus, och att vem som helst på det sättet kan förvandla sitt hem till ett galleri under två dagar. Tabula Rasa kommer finnas i en ljus lägenhet i Alphyddan tillsammans med tre andra konstnärers verk. Eftersom utrymmet är litet, tiden knapp och resurserna obefintliga kommer Tabula Rasa vara i miniformat och endast bestå av enkla versioner av tre inspirationsverk (*Hemliga inspirationslådor* i form av kuvert, *Samarbete* och *Meddelande till framtiden*). Målet är att se hur konceptet tas emot och hur människor deltar, och utgående från den erfarenheten sedan utveckla det vidare.

Inför den första utställningen har jag gjort en enkel hemsida med lite information som går att hitta på: <http://tabularasastories.wordpress.com/>. I planerna finns också att före slutet av mars laga en kort introduktionsvideo till hemsidan som skulle göra det lätt för vem som helst att förstå vad konceptet handlar om.

5.2 Bothnia Biennale

Under hösten 2014 kommer det första och största tvärkonstnärliga evenemanget i västra Finland att ordnas – Bothnia Biennale. Det är ett projekt som initierats av Centret för konstfrämjande, Österbottens regionalbyrå. Temat för i år är *På väg*, och evenemanget bjuder in olika konstnärer från olika områden att tolka begreppet. (TAIKE) Under mitt möte med Nora Nelson, internationell koordinator och koordinator för detta evenemang, fick jag veta att hon gärna ville ge mig en chans att pröva konceptet under Bothnia Biennale. Hon sa att hon skulle återkomma när hon kollat utrymmen mm. I skrivande stund har jag ännu inte hört av henne, men hoppas innerligt att Tabula Rasa skall kunna vara del av Bothnia Biennale 2014! Mitt mål är att konceptet skall vara klart i tid för evenemanget och att det där skall kunna testas i sin helhet.

6 SAMMANFATTANDE ANALYS OCH REFLEKTION

6.1 Arbetet och konceptutveckling

Syftet med det här arbetet var att konkretisera en idé om ett interaktivt ordkonstverk och målet var att skapa ett färdigt koncept som kan användas som helhet eller delvis. Mitt mål var också att det här arbetet skulle kunna fungera som en bas för en projektplan. För att nå mina mål och mitt syfte har jag systematiskt jobbat enligt konceptutvecklingsmetoder.

Jag anser att jag nått mitt mål och mycket mer under den här arbetsprocessen. Idén är mer konkret och jag kommer dessutom också att sprida ordkonsten genom arbetet, ett syfte jag burit på mer undermedvetet. Mina syften har jag både nått och inte nått. Jag har skapat ett koncept ur en idé som dessutom intresserar andra som vill se att jag förverkligar det. Men jag skulle inte kalla mitt koncept färdigt vid det här skedet. Konceptet har börjat ta sin slutliga form, men ännu finns det rum och möjlighet för en viss utveckling som jag också tror behövs. Under ”Olohuonenäyttely” kommer konceptet att testas i ett miniformat vilket borde ge mig bra verktyg och idéer att jobba vidare med. Arbetsprocessen jag gått igenom har indirekt betytt att jag också börjat fundera på en projektplan, speciellt efter att det visade sig finnas ett intresse för, och möjlighet att förverkliga konceptet.

6.2 Hur konceptet utvecklats

Konceptet har gått från en idé om ett vitt rum där människor skriver berättelser på papper och hänger upp på väggen och på så sätt också skapar ett konstverk, till att vara en resande utställning som skall hållas i olika sorts utrymmen där det i början endast finns 3-7 olika inspirationsverk som tillsammans med utrymmet skall inspirera publiken att undersöka berättandet och själv skriva eller berätta berättelser som sedan skapar innehållet i utställningen. Tanken om inspiration har funnits med hela tiden, men det är först i slutskedet av det här arbetet som det börjat ta en konkret form. Jag har kommit fram till att ett helt vitt rum inte inspirerar, och att ett galleri trots allt kanske inte är den bästa platsen för konceptet. Tanken om ’Tabula Rasa’ behöver inte synas i utrymmet utan kan

ses som en mental plats. Vid ett skede under mina möten med alla de olika personerna höll jag på att tappa den röda tråden och grundidén; jag påverkades så mycket av vad alla sade. Men jag insåg att det är mitt verk och att jag måste hålla fast vid vad jag tror på för att kunna jobba vidare med det och vara genuin. Grundidén i konceptet har således inte förändrats under hela processen.

För att utveckla ett koncept har jag använt mig av Szateks metoder, som egentligen är skrivna för affärsvärlden. Jag tycker dock att det fungerat mycket bra att jobba med de metoderna i samband med ett konst-/kulturkoncept. Vissa saker har jag förbisett eller inte kunnat använda mig av på grund av att arbetets och konceptets natur är så pass olik den som finns inom affärsvärlden. Jag är glad att jag ”tvingat” mig själv att följa dessa metoder eftersom de gett mitt arbete och min konceptutveckling en viss struktur som gjort att jag funderat igenom saker, som t.ex. kundnyttoaspekterna, som jag annars kanske inte tänkt på eller glömt. Att följa metoderna har också fått mig att inse vad jag behöver för att komma vidare. Ett arbete som detta kan kännas stort och överväldigande, men de här metoderna har naturligt brutit upp arbetet i mindre delar, som alla känts mer överkomliga. En viktigt ”brytpunkt” i arbetet kom då jag insåg vilka slags arbeten som hörde till vilka faser – Nordmatch blev naturligt en del av förstudiefasen och mina möten med olika personer en del av utvecklingsfasen. Att alla faser inte genomfördes i det här arbetet ser jag inte som ett problem. Snarare så skapar det en naturlig möjlighet till fortsättning för arbetet, något som gör det intressant för mig och andra att återkomma till det även i framtiden.

Tidsperspektiv och den svåraste delen

Tidsperspektivet är något jag vill lyfta fram här i analysen eftersom jag tror att konceptutvecklingen i mitt fall inte skett enligt den bästa tidsplanen. Skulle jag göra det på nytt så skulle jag försöka ha en mer realistisk tidsplan där arbetet fördelas jämnare under en längre period. Nu tog det tre månader för mig att komma igång med konceptutvecklingen, sedan small det till och massor skedde på en mycket kort tid. Jag kan inte säga hur det påverkat mitt koncept, men nu efteråt känns det som om det skulle ha varit hälso- samt att sprida ut arbetet lite mer jämnt över månaderna.

Den svåraste delen av arbetet gör jag nu när jag ska försöka se tillbaka och analysera det som en helhet. Det är svårt eftersom jag inte kan ta på mig någon annans glasögon och betrakta det utifrån, utan är tvungen att snurra runt mina egna tankar och åsikter som förstås är påverkade av att det är mitt eget arbete jag analyserar. Att det dessutom varit en väldigt personlig arbetsprocess som handlat mycket om mig själv också, gör det inte lättare.

6.3 Min egen arbetsprocess

Det tyngsta med den här arbetsprocessen har varit att hela tiden uppmuntra sig själv och sitt självförtroende för att orka vidare, speciellt under jobbigare perioder då det inte har gått framåt, då något gått snett eller då jag nästan tappat tron på hela idén. Som kulturproducent har det dock varit mycket hälsosamt att genomgå detta för att inse hur det är att jobba med egna idéer som konstnärligt skall förverkligas inför en publik. En kulturproducents huvuduppgift är ofta inte att sköta den konstnärliga biten utan skapa möjligheter för den att ske. Det är en helt annan känsla av "nakenhet" och press jag gått igenom nu då jag direkt jobbat med den konstnärliga biten. Alltid nu och då har frågor som; "tänk om ingen gillar idén?", "tänk om det blir en flop", "tänk om jag förlöjligar mig själv, eller ännu värre, ordkonsten, genom det här?", dykt upp. Andra stunder har jag älskat det jag håller på med och stornjutit. En berg-och-dal bana utan like med andra ord. Men sist och slutligen har jag kommit fram till att jag inte skulle byta ut det mot något annat. För det jag lärt mig under den här processen är att om du tror på det du gör och njuter av att göra det så kommer andra också göra det. Den positiva energi du utstrålar kommer föda samma energi i andra som sedan återspeglas på dig själv. Skulle alla här i världen hela tiden stoppas av en massa "tänk om..." och människor som ser problemen före lösningarna, så skulle vi nog inte kommit så långt i vår utveckling som vi har idag. Fantasivärldar där allt är möjligt finns inte bara i böcker, den finns här rakt framför oss. Vi måste bara våga tro på dem och dess möjligheter. Författaren Roald Dahl sa en gång (Goodreads):

"Those who don't believe in magic will never find it."

Motgångar, framsteg, lärdomar

Motgångarna under min egen arbetsprocess har ofta haft att göra med mina egna motivationssvårigheter och negativa tankar. I min arbetsdagbok återkommer inlägg om angst och liknande känslor. Under hösten så påverkade allt annat jag gjorde mitt arbete negativt, mina prioriteringar låg helt enkelt på andra saker. Ändå märker jag att jag hela tiden kommit vidare. Och på så sätt har det ju också kommit in en hel del framgångar hela tiden. De största framgångarna var när jag insåg hur jag skulle lägga upp det, när jag åkte på Nordmatch och presenterade det för främmande människor för första gången och när jag såg att det fanns ett intresse för mitt koncept hos de jag mötte och pratade med. Två av dem ville ge mig möjlighet att förverkliga konceptet!

Lärdomar jag fått under den här arbetsprocessen är att tro mera på mig själv, att det finns andra som tror på samma saker som jag, att det är både fruktansvärt hemskt och roligt att jobba med en egen idé, att jag inte behöver andras bekräftelse för att jobba vidare och så har jag förstås lärt mig hur jag kan gå till väga för att utveckla ett fungerande koncept, inklusive alla steg på vägen som måste tas. Under arbetet med bakgrundskapitlet lärde jag mig också massor om konsthistoria och konstteori, vilket var mycket spännande!

Att våga berätta om sina idéer trots att de kanske kan uppfattas som galna är också en viktig lärdom. För det är tydligen där i mötet med andra människor, då man delar med sig av sig själv och sin idé som en stor del av magin sker som gör saker möjliga. Jag har också lärt mig att fråga frågor – människan kan inte låta bli att i alla fall försöka svara. Frågor engagerar och skapar respekt och tilltro.

7 AVSLUTNING

I det här arbetet har jag jobbat mig fram från en idé till ett nästan färdigt koncept. *Tabula Rasa – a world of stories* är ett koncept som föddes ur en idé och en vilja om att sprida ordkonst till en större publik på en kortare period. Jag bestämde mig för att kombinera idén om en ordverkstad med idén om en utställning. För att utveckla ett koncept ur idén har jag använt mig av Aleksander Szateks konceptutvecklingsmetoder som egentligen är ämnade för affärsvärlden, men som visade sig fungera mycket bra även i detta sammanhang. Genom att studera mitt koncept ur ett konstperspektiv har jag kommit fram till att det kan klassas som en blandning mellan interaktiv-, process- och konceptkonst med relationer till samfundskonsten.

Konceptet har gått från en idé om ett vitt rum där människor skriver berättelser på papper och hänger upp på väggen och på så sätt skapar ett konstverk, till att vara en resande utställning som skall hållas i olika sorts utrymmen där det i början endast finns 3-7 olika inspirationsverk som skall inspirera publiken att undersöka berättandet och själv skriva eller berätta berättelser som sedan skapar själva innehållet i utställningen. Arbetsprocessen som jag gått igenom har varit både givande och tidvis jobbig. Att arbeta med en egen idé är krävande för både huvud och själ.

Arbetet med konceptet slutar inte här, utan fortsätter direkt med en pilotutställning och sedan vidareutveckling och förhoppningsvis en större utställning under hösten 2014. Jag hoppas kunna nå mitt mål på minst 5 utställningar. Lyckas jag inte så kan jag i alla fall alltid konstatera att jag försökte.

...

Iloisena saatat sanoa nyt:

”Olenhan ainakin yrittänyt!”

(Kaisa Kantola: Kokkaviisas laiva, 1987)

Jag vill avsluta med att tacka alla de fantastiska människor som hjälpt mig förverkliga det här arbetet och vandrat med mig på den här resan. Det har varit underbart och mycket lärorikt!

KÄLLOR / REFERENCES

Otryckta källor

Advisory ring på Nordmatch den 28.2.2014

Möte med Monica Martens-Seppelin, Filippa Sveholm och Iréne Poutanen den 11.2.2014

Möte med Jaakko Blomberg den 12.2.2014

Möte med Markus Åstöm den 13.2.2014

Möte med Nora Nelson den 18.2.2014

Kontakt med Virpi Näsänen den 26.2.2014

Tryckta källor

Bauman, Zygmunt. 1998, On art, death and postmodernity – and what they do to each other. I: Mika Hannula, ed. *Stopping the process – Contemporary views on art and exhibitions*. Jyväskylä, NIFCA Publications nr.1, s. 21-34.

Bernadette, Duffy. 2006, *Supporting creativity and imagination in the early years*, England: Open University Press, 189 s.

De Bruyne, P. & Gielen, P. 2011, Eds. *Community Art – The politics of Trespassing*, Nederländerna: Valiz, 343 s.

Freeland, Cynthia. 2011, *Konstteori*, Stockholm: Raster, 204 s.

Goldsmith, Kenneth. 2010, Why conceptual art? Why now?. I: Dworking, C. and Goldsmith, K, ed. *Against Expression – An anthology of conceptual writing*, Illinois: Northwestern University Press, 54s.

Köping, Ann-Sofie. 2008, *Varför utbildar vi Arts managers?* I: Binnaz, Ayata, ed. *Ur Kulturekonomi: Konsten att fånga osynliga värden*, Lund: Studentlitteratur, s. 75-101.

Litteraturens världshistoria – Forntiden. 1971, F.J. Billeskov Jansen, H. Stangerup, P.H Traustedt, red.. Stockholm: Nordstedt&Söners. 736 s.

Palm, Marie. 2008, *Interaktiv konst - Åtta ungdomars möte med och skapande av interaktiv konst*, Sverige: Konstfack, Institutionen för bildpedagogik. 32 s.

Sanaista Taidetta. 2005, Marja-Leena Mäkelä, toim. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy, 137s.

Szatek, Aleksander. 2011, *Konceptstyrd utveckling - Förnyelse av produkter, tjänster och marknader*, Uppl. 2:1, Lund: Studentlitteratur, 273 s.

Internetkällor

Artspace. 2013, *An introduction to Process art*, Artspace editors, ed., publicerad 28.10.2013. Tillgänglig: http://www.artspace.com/magazine/art_101/process_art Hämtad 8.2.2014

Barregren, Thomas. 2013, *Målgrupper och vad som påverkar dem – kartlägg för framgångsrikt innehåll*, KNTNT, publicerad 14.10.2013 . Tillgänglig: <http://www.kntnt.com/malgrupper-vad-paverkar-dem-kartlagg-for-framgangsrik-content-marketing/640> Hämtad: 27.2.2014

Boundless. *Process art*. Tillgänglig: <https://www.boundless.com/art-history/global-art-since-1950/dematerialization/process-art/> Hämtad 8.2.2014

Fritext. Tillgänglig: <http://www.fritext.se/svenska/litthis1.html> Hämtad 17.1.2014

Goodreads. 2014, *Roald Dahl Quotes*, Tillgänglig: https://www.goodreads.com/author/quotes/4273.Roald_Dahl Hämtad 5.3.2014

Jyväskylän kansalaisopetus. 2013, *Mitä sanataide on?*. Tillgänglig: <http://www.peda.net/veraja/jklkansalaisopisto/tpopetus/sanataide/sanis> Hämtad 15.1.2014

Nordmatch. 2014, *About Nordmatch*. Tillgänglig: <http://blogg.produforum.fi/nordmatch/om/> Hämtad: 26.2.2014

Psykologi i Fokus. 2009, *Maslows behovstrappa*, publicerad 9.3.2009. Tillgänglig: <http://psykologi.ifokus.se/articles/4d715076b9cb46223306281f-maslows-behovstrappa>, Hämtad 4.2.2014

Saanila, Marina. 2014, *Nordmatch: Att kläcka och utveckla idéer*, publicerad 24.2.2014.

Tillgänglig: <http://www.sydskusten.fi/material/blogg/article-41745-31750-nordmatch-2014-att-klacka-och-utveckla-ider> Hämtad: 26.3.2014

Sydskustens ordkonstskola. 2014, *Ordverkstäder*. Tillgänglig:

<http://www.ordkonst.fi/ordverkstader/> Hämtad 14.1.2014

TAIKE. 2014, *Bothnia Biennale*, publicerad 28.2.2014. Tillgänglig:

<http://www.taike.fi/en/web/pohjanmaa/bothnia-biennale1> Hämtad: 2.3.2014

University of New Mexico. *Relational arts*. Tillgänglig:

http://place.unm.edu/relational_art.html Hämtad 3.2.2014

Wikipedia. 2014 *Participatory art*. Tillgänglig:

http://en.wikipedia.org/wiki/Participatory_art Hämtad: 8.2.2014

Youtube. 2012, *Nordic Business Forum - Brian Tracy on sales*, publicerad 1.11.2012.

Tillgänglig: <http://www.youtube.com/watch?v=Ph6H915jjjM> Hämtad: 26.2.2014

BILAGOR / APPENDICES

Bilaga 1

Tabula Rasa – a world of stories

Imagine you had all the time you'd want, a comfortable nice place to sit in, a piece of paper, a pen and your imagination...what story would you share at this very moment? Where would your imagination lead you right now?

Imagine you couldn't think of anything to write about and I'd give you a word, let's say "Rainbow", and ask you to get inspired by it. What thoughts would that word bring to you? What story would that word inspire you to write?

Einstein once said the true sign of intelligence is not knowledge but imagination. Imagination is what makes us human and unique, and so are the stories we carry with us. We are all full of stories, we are all surrounded by stories.

WHAT is this all about?

A concept in form of an interactive art exhibition where the art piece is created by the visitor's stories during the time of the exhibition. The concept combines the idea of a literary arts workshop and an exhibition that is open for all. It's a mixture of conceptual, process and participatory art with focus on the stories and imagination that we all carry within us.

The art piece starts out as a Tabula Rasa – white space – and fills up with visitor's stories during the time of the exhibition. The exhibition ends with a great "vernissage" of the art piece. Around Tabula Rasa different spaces with different atmospheres invite visitors to sit down, get inspired and write. Visitors are given paper and pens and the rest is up to them. Visitors may also get inspired by inspirational material such as secret words, pictures and sentences which help one get started with a story.

In the exhibition literary arts workshops and special nights are held to further inspire people to write and get deeper into the world of literary arts. The special nights consist of inspirational people such as musicians, poets, writers and bloggers sharing what they do and by that inspiring visitors to write. Workshops are led by professional literary arts instructors.

The whole process is document in a short film and after the exhibition stories from Tabula Rasa are gathered in a book – *Tabula Rasa- the book of (name of city)*.

The concept is easily exported to other cities and countries. By being exported the concept gets another dimension – creating different books of different cities and the stories written there.

FOR WHOM is this thing?

For everyone and anyone, including all ages, languages and cultures. More specifically for those who believe in imagination and storytelling, those willing to get inspired, those with curiosity for new things and those interested in literary arts.

WHY is this a good idea and why should I be interested?

- Stories are what create and build our world and our reality!
- People feel good when they are creative and use their imagination – it builds self confidence and happiness
- Art is something we can take part in and be part of
- Get inspired, inspire others, express yourself and share the beauty of literary arts with others
- Creating a community of story-lovers
- Creating a space for encounters across ages, cultures and languages
- BECAUSE IT IS FUN

Bilaga 2

1. Varför är fantasi och kreativitet så viktigt för människan?
2. Vilken roll tycker du att berättelser har i våra liv?
3. När berättade eller skrev du senast en berättelse?
4. Vad inspirerar dig?

Tabula Rasa – a world of stories

Einstein sa en gång ”*the true sign of intelligence is not knowledge but imagination*”. Fantasin är en viktig del av vad det betyder att vara människa, vår fantasi gör oss alla till unika varelser samtidigt som den visar på något vi alla delar. Samma är det med alla de berättelser som vi bär inom oss. Berättelser skapar våra liv och vår verklighet, inom oss och omkring oss. Berättelser för oss samman.

Med mitt koncept vill jag visa fantasins och berättelsernas betydelse i våra liv och vår möjlighet att skapa och påverka dessa berättelser med hjälp av vår fantasi. Med mitt koncept vill jag sprida ordkonstglädje!

Vad?

Tabula Rasa – a world of stories är ett ordkonst-koncept i form av en interaktiv utställning där konsten skapas av publiken med hjälp av deras berättelser. Konstverket börjar som tabula rasa som under utställningens gång fylls med berättelser och blir till. Utställningen avslutas med en vernissage. Det är en blandning av konceptkonst, processkonst och interaktiv konst där idén och processen är det viktiga och publiken blir delaktig och involveras i skapandet av konstverket.

Tanken är att man genom Tabula Rasa skall få gå in i berättandeprocessen genom att inspireras av olika saker och andra människor på olika sätt. Fokus ligger på fantasin och de oändliga möjligheterna där gränserna mellan sanning och fiktion blir otydliga. Där fantasin får sprudla fritt och nya idéer, berättelser och samband skapas. Tillsammans bildar vi en egen värld av berättelser! I utrymmet finns det olika platser för olika sorts berättande som görs på olika sätt. Skriv på en vägg, fortsätt på någon annans berättelse, banda in din berättelse, lyssna på andras berättelser och skriv en egen, inspireras och inspirera med ord, inspireras av en känsla osv. Rummet är fullt av möjligheter, hur det används och vad som skapas är upp till publiken.

Ordverkstäder och specialkvällar hålls också i utställningen. Specialkvällarna kan bestå av t.ex. en poet som genom sin poesi inspirerar publiken att berätta eller en improgrupp som dramatiserar delar av berättelser som finns i Tabula Rasa.

Varför?

För mig personligen ligger svaret i min vilja att sprida ordkonst som fenomen och den glädje ordkonsten ger. Jag tror ordkonstverksamheten ger mervärde både för individen och det större samhället.

Vi människor är kreativa varelser som genom kreativ och fantasifull verksamhet och erfarenhet *utvecklar vår fulla potential som människor och förbättra vår egen kapacitet för tanke- och utförandeverksamhet samt kommunikation*. Det ger oss också *möjlighet till att dela med oss av, förstå och respektera våra egna och andras idéer, tankar och*

känslor. Berättelser och ord påverkar våra liv dagligen, men vi har om vi vill också *möjlighet att påverka* dem och hur vi ser på dem. Tabula Rasa handlar om ”empowerment”, glädje, inspiration och att finna gemenskap i fantasin och berättande. Det handlar om processen där fantasin blandas med verkligheten och blir en berättelse.

Med starkare individer följer också ett starkare samhälle. Vi är inte offer för våra liv och vårt samhälle, vi har möjlighet att vara skapare av det. Men först måste vi tro på vår egen förmåga att berätta och skapa våra berättelser.

För vem?

Min förhoppning är att nå ut till en bred publik så att utställningen också kan bli en mötespunkt för människor från olika kulturella – och språkgrupper och olika åldersgrupper. Jag är medveten om att det är bra att ha en specifik målgrupp och jag har funderat på en del alternativ:

- Museibesökare – om utställningen hålls på ett museum (problemet är att den inte blir öppen för alla)
- Biblioteksbesökare – om utställningen kan hållas på ett bibliotek.
- Galleribesökare – om den hålls i ett galleri för samtidskonst
- Bokhandels/Papperhandelskunder – om utställningen kunde hållas i samband med en bokhandel.
- Festivalbesökare – om utställningen ordnas i samband med en större festival/eventemang
- Något annat?

Vad tror du skulle passa? I vilket sammanhang skulle du högst sannolikt besöka utställningen?

Har du idéer, frågor, tankar? Skulle du vilja hjälpa mig förverkliga utställningen? Ta då gärna kontakt!

Helena von Schoultz

e-post: hvonschoultz@gmail.com

tfn: 0400235786

”Vad vore människan utan fantasi och berättelser om inte blott ett vitt ark utan mening.”